

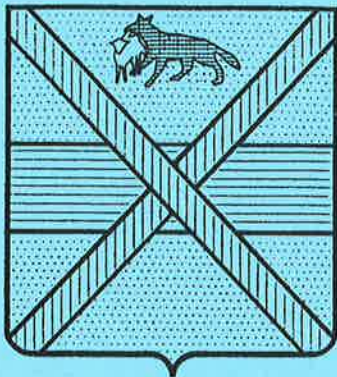
Belgie - Belgique  
P.B.  
1860 MEISE  
2/2918

# Berla

Heemkundige kring

## Meise Oppem Wolbertem

en omgeving



Archief en bibliotheek

Brusselsesteenweg, 73

1860 Meise

Bibliotheek Meise  
Brusselsesteenweg 67B  
1860 Meise

nr. ~~50~~ - maart 2000

59

# Berla

vzw

## Heemkundige Kring voor Meise – Oppem – Wolvertem en omgeving

Zetel van de kring	:	Brusselsesteenweg 73	1860 Meise
Raad van Beheer	:	Ere-voorzitster <i>Estella Van Hemeldonck-Van Antwerpen</i> Voorzitter <i>Raoul Moyson</i> Secretaris <i>Roger Moerenhout</i> Penningmeester <i>Florent Coene</i> Beheerders <i>Peter Carrière, Michel Van den Broeck, Raymond Moreau, Wim Van Campenhout</i>	
Tijdschrift	:	verschijnt driemaandelijks jaarabonnement en lidgeld 300 BEF los nummer 100 BEF betaling op bankrekening 001-1189490-55 redactie-coördinatie : Raymond Moreau de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage	
Bibliotheek en archief	:	De Snipper (lokaal 3) Brusselsesteenweg 73 1860 Meise toegankelijk : 1ste woensdag van de maand van 14 u tot 17u 3de dinsdag van de maand van 20 u tot 22 u behalve op feestdagen en in juli & augustus	
Contacten	:	telefonisch	Raoul Moyson 02-269 28 88 Roger Moerenhout 02-270 24 50
Website	:	<a href="http://www.geocities.com/athens/acropolis/6661/">http://www.geocities.com/athens/acropolis/6661/</a>	
E-mailadres	:	berla 53 @ hotmail.com	

### *Berla verzamelt*

- *alle documenten over de gemeente Meise en omgeving zoals oude weekbladen, persknipsels, foto's, affiches, zichtkaarten, landkaarten,...*
- *alle documenten over inwoners van Meise zoals doodsprentjes, familiearchief, kavelbrieven, foto's, notariële akten,...*
- *alle voorwerpen in verband met ambachten en stielen van vroeger, boerenalaam, leefmilieu en gewoonten van onze voorouders*

*Werp niets weg, contacteer eerst Berla*

## INHOUD

Ten geleide		2
In memoriam Florent Coene	E.V.H. - R.M.	3
Sterven en begraven in Wolvertem	Jef Van den Brande	5
Oude Meisese geslachten	Leo Lindemans	11
Berla gaat op reis	Peter Carriere	15
Het toneellevens in Meise	Piet De Cuyper	17
Guido Gezelle en Jan Hammenecker (3)	Michel Van den Broeck	21

---

## BERLA

driemaandelijks tijdschrift  
nummer 59 - maart 2000

## TEN GELEIDE



Florent COENE is niet meer onder ons. Een genadige dood heeft zich over hem ontfermd. Wij zullen hem ons herinneren als een steeds bereidwillig en zorgzaam bestuurslid en penningmeester. Geen inspanning was hem teveel voor zijn vereniging: zijn voordrachten en artikels over Turn en Tassis, zijn deelname aan tentoonstellingen en heemwandelingen, zelfs tot op het laatste. De nederigste bestuurstaken nam hij ter harte : het postklaar maken van het tijdschrift, de aankoop van boekenrekken, het klaarzetten en opruimen van de vergaderzaal ... Het voltallig bestuur en vele leden waren dan ook aanwezig op de uitvaart van Florent en zijn vader. Mogen zijn wilskracht en nagedachtenis ons tot voorbeeld strekken.

In deze aflevering beschrijft Jef Van den Brande de gebruiken rond sterven en begraven worden in Wolvertem. Leo Lindemans bezorgde de stamboom Van der Linden en Piet De Cuyper duikt terug in het toneelleven van Meise : 't Patronaat anno 1932. Michel Van den Broeck legt de laatste hand aan zijn reeks over Guido Gezelle en Jan Hammenecker. Hij vraagt ook uw aandacht voor het vijfjaarlijkse passiespel "*Kristus aan de Schelde*" van Bert Peleman en G. Van Doorslaer te Mariekerke tijdens de maand april, volledig in de geest van Hammenecker.

Noteer nu reeds in uw heemkundige agenda voor de komende maanden :

- **dinsdag 21 maart 2000** om 20 uur spreekt Diane De Keyzer in 't Spinnet over dienstboden en keukens van 1900 tot 1960, een "smakelijke" organisatie van uw heemkring en Literair Café.
- **zaterdag 6 mei 2000** reizen BERLA en Davidsfonds naar Ninove en Oudenaarde, met een bezoek aan de historische site van de verdwenen Abdij van Enname (zie verder in dit nummer). Nu inschrijven !
- **zaterdag 26 en zondag 27 augustus 2000** herdenkt BERLA de Slag van Imde met een uitgebreide tentoonstelling ter plaatse, waarover later meer.

BERLA heeft zich aangesloten bij de Vlaamse Contactcommissie voor Monumentenzorg. Tijdens een bestuursvergadering met een vertegenwoordiger van deze organisatie kwamen alvast volgende punten aan bod : de instandhouding van het standbeeld van Baron d'Hooghvorst, de reiniging van de schilderijen in de oude pastorie van Meise en de herwaardering van de grafzerk van de Mérode in de Sint-Martinuskerk. Door de goede zorgen van Jan Bogaerts en Michel Van den Broeck, die verder werkt aan een systematische catalogus van ons archief, wordt het lokaal stilaan een plaats waar het aangenaam is om toeven. Van het Internet-front bereikte ons het nieuws dat Medard Moerenhout zijn eigenste website overspoelt met parochieregisters en dat zal in de toekomst ook ten goede komen aan alle lezers van

BERLA

In memoriam Florent Coene

Prijs de dag niet voor de avond  
loof het licht niet om de schemering  
Al wat gij overdag niet vondt  
laat ook later geen herinnering.

De nacht heeft enkel rust geboden  
wien in 't felbesterde firmament,  
achter de bleke maan, verschoten  
het eeuwig licht der zon herkent.

O mijn vrienden, treurt niet langer  
om hetgeen komt of is geweest,  
staakt uw kommer en verdriet

het leven is ondanks een feest,  
en vertrok voortijds de zanger  
ons blijft eeuwig nog zijn lied!

R.M.  
5-12-99.

	Overdraght.	f 29 j
Een klein francs negentig centimen		10 g
Een deel gerangd land, uetl. kleine vinders met hinnen toelichting 70 centimen francs		17 "
Een half mande, Koffij, zand, laddor en hondel met tien francs tien centimen		10 "
Een deel brandhout, boorstakken, muttaard en een egde vier en zestig francs		64 "
Een deel Lynwaad, Kooien, ruzen, Kavelen, stenen en pandolina vyftien francs tien centimen		15 "
Een deel wortelen en betruwen vyftien francs vyftien centimen		15 "
Een deel mest honderd en tien francs		110 "
Over Noordwagens en eenen waardmolen met zyne toe- behorende dertig francs		30 "
Een klein twee honderd vyfen veertig francs		275 "
Een rond twee honderd francs		200 "
Een ledige klein twee honderd francs		200 "
Een half vyfen dertig francs		35 "
Een veertien vyfen veertig francs		45 "
Een deel klein vyf francs zestig centimen		56 "
Een deel veertien vieren veertig francs acht veertig centimen		46 g
Een deel seer vet zwin twintig francs tien centimen		26 "
Een deel kleine vyfen twintig francs		25 "
Landbouwerye op een stuk land genaamd het rijkhe		
		1660 g

Iemand die het ouderlijk bedrijf overnam, diende vaak de inwonende ouders tot aan hun dood te onderhouden, maar niemand kent het uur van de dood. Omdat deze overnemers soms leningen hebben aangegaan werd de akte van overname verleden : één jaar en zes weken na de dood van de ouders.

Dan kwam de notaris ter plaatse om alles te inventariseren en te takseren. Dat notaris A.F.H. Den Abt uit Merchtem zijn opdracht ernstig opnam moge blijken uit een fragment van de overname-akte, verleden op 5 september 1860.

## STERVEN en BEGRAVEN WORDEN

- doorheen de jaren -  
Parochie Sint-Laurentius Wolvertem

Afscheid nemen en sterven horen bij het leven, want de dood is van alle tijden. De manier waarop onze voorouders dat alles hier beleefden verschilt echter grondig van de wijze waarop wij nu met deze zaken omgaan.

Vroeger konden bijna 80% van de mensen thuis sterven, nu sterft 80% van ons in klinieken of rusthuizen. Het logisch gevolg hiervan was dat bij een sterfgeval toen heel wat kwam kijken.

### De Berechting.

Onze voorouders hechtten het grootste belang aan de berechting. Berechten houdt in dat de stervende het recht gegund wordt om in vrede afscheid te nemen en zo de eeuwigheid in te treden, maar omdat berechten zo nauw verweven was met afscheid nemen, viel het voor dat de nabestaanden tot het laatste uur wachtten om de priester te laten komen. Het was dan ook niet verwonderlijk dat we de priester en zijn dienaar soms met gehaaste tred door de straten zagen trekken. Bij het verlaten van de kerk vergat men echter niet driemaal te 'kleppen', dit om de parochianen te melden dat iemand berecht ging worden. De opgeroepen misdienaar droeg een handlantarentje met brandende kaars en met een bel meldde hij hun doortocht.



(foto: A. Dox, Diest)

Zo trokken ook onze priesters naar hun parochianen voor een berechting.



Bij het horen van de bel kwamen de mensen geknield in de voordeur zitten tot de priester voorbij was. Mensen in de straat hielden ook halt en knielden eveneens. Louis De Mars herinnert zich nog dat hij, bij de berechting van een kloosterzuster, de kamer niet mocht betreden en op de gang zijn 'confiteor' diende te bidden (geknield en hard genoeg dat men het tot binnen kon horen).

's Avonds, of bij heel guur weer, was het de koster die de priester vergezelde. Met de komst van de 'auto' werd hiervan dan ook dankbaar gebruik gemaakt om de verplaatsingen te maken. In de loop der jaren is die berechting stilaan geëvolueerd tot een zinvolle ziekenzalving, voorafgegaan door momenten van innig samenzijn van de ganse familie rond de stervende. Het is inderdaad belangrijk dat de familieleden aanwezig zijn zodat de zieke zich gedragen voelt wanneer men met z'n allen bidt om kracht, soms zelfs met hoop op genezing, in elk geval vol vertrouwen op God.

In deze geest kon een oom van mij tot zijn vrouw en al zijn kinderen prevelen:

"Kom nader mijn geliefden, geef me allen nog een zoen en bidt nu samen dat het moge vooruitgaan". En zo is geschied.

Wanneer een nog jonge vader of moeder, vaak de steunpilaar van een groot gezin, heel erg ziek was, werd er door de burens diep meegevoeld. Het was een vrome gewoonte van de mensen van Nerom en de Boskant dat ze rond het beeld van Maria, "Behoudenis der Kranken" in de Boskapel gingen bidden voor de zieke. Elke avond opnieuw, negen dagen lang.

Maar de parochianen van het dorp konden ook meevoelend reageren op pijnlijke situaties.

Zo herinner ik me dat de ouders van dokter Yves op een avond een mis lieten opdragen voor hun zwaar zieke zoon. De kerk was toen te klein om alle opgekomenen een plaatsje te geven.

Aangrijpend was het, toen een gebroken vader na de mis iedereen dankte voor hun gebed en meevoelen.

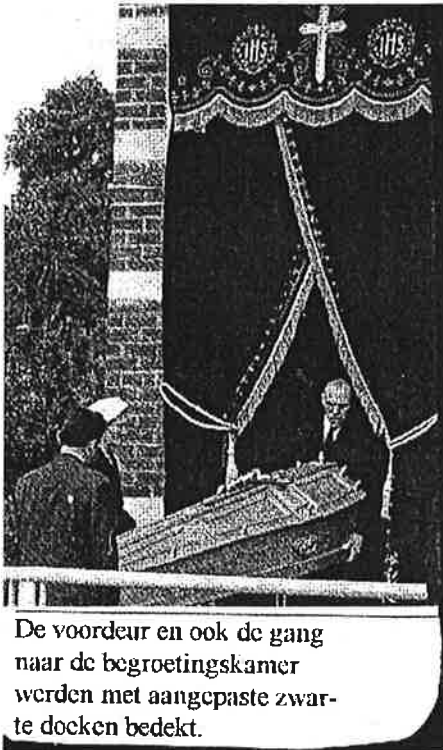
### **Lijkverzorging en Rozenkrans.**

Het eerste en meest dringend werk na het overlijden was het afleggen of het 'lijken' van de overledene. Meestal was het dezelfde vrouw, 'lijkster' genoemd, welke voor dit werkje werd gevraagd. Na het wassen en het aankleden werd een doek gewonden rond het hoofd om de mond dicht te houden tijdens de opstijving van het lijk. De ogen werden gesloten en de handen gevouwen waarrond dan meestal een paternoster werd gehangen. Op de nachttafel in de dodenkamer werd een kruisbeeld geplaatst met daarnaast een glas met wijwater en een palmtakje. Zo stond alles klaar om de burens te ontvangen welke een kruisje wilden geven.

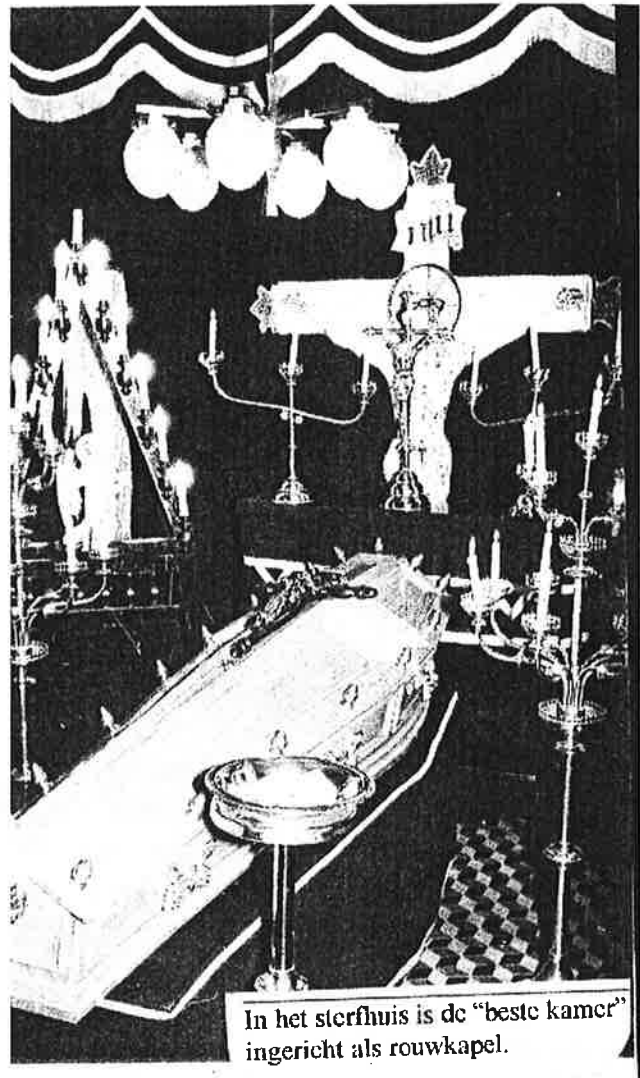
Van het sterfhuis werden de rolluiken afgelaten of de blinden gesloten tot het lijk het huis was uitgedragen. Vele huizen hadden echter geen blinden, dan werd de 'store' neergelaten. Ondertussen was de kistenmaker verwittigd en ging een buurvrouw van huis tot huis om het overlijden te melden en uit te nodigen voor de rozenkrans. Voor het dorp werd er 's avonds in de kerk bijeengekomen, voor de gehuchten was het in het huis zelf van de overledene.

Deze bidstonden werden gewoonlijk gehouden om 7 uur 's avonds. De koster kwam op tijd de kerkdeur openen en liet een spaarzaam lampje branden achteraan in de kerk. Bij winterdag was het in een onverwarmde kerk wel even rillen. De voorbidsters waren vaak dezelfde personen. Zo was er voor de Steenweg op Merchtem, die vroeger de Benedenstraat heette, Joanna (Waïinne) Van Nieuwenhoven. Voor de Dries was het Amelie De Roos. Wanneer er thuis werd gebeden, diende de zitkamer als gebedsruimte.





De voordeur en ook de gang naar de begroetingskamer werden met aangepaste zwarte doeken bedekt.



In het sterfhuis is de "beste kamer" ingericht als rouwkapel.

Stevige planken werden op twee stoelen gelegd en zo kon men tot 30 mensen een zitje geven. Er werden drie paternosters en de litanie gebeden en op de Dries deed men er nog vijf Onze -Vaders en weesgroeten bij voor de vijf wonden van ons Heer. Zolang de afliesige in het sterfhuis lag opgebaard stond er overdag een kruis aan de voordeur. Dit kruis werd voor de nacht binnengehaald. Uiteindelijk werd op de dag van de begrafenis dit kruis door een misdienaar meegenomen naar de kerk.

In bepaalde straten werd door de burens ook geld ingezameld voor het kopen van bloemen of voor het laten opdragen van een mis "vanwege de burens".

Naargelang de welstand van de bevolking groeide, werden er doodsbrieven gedrukt en verstuurd om het overlijden te melden. Ondertussen werd het overlijden ook genoteerd in de parochieregisters en vanaf Napoleon ook op de gemeentehuizen.

### De Kistenmaker.

De twee bekendste kistenmakers van het dorp waren Louis Wijns en Sus Van den Brande. Heden ten dage worden de lijkkasten alle in standaardmaten geleverd maar vroeger kwam de kistenmaker ter plaatse en mat van de overledene de lengte en de breedte. Tot na WO-2 waren de lijkkasten voor het grootste deel alle uit canadahout gemaakt maar de rijken kozen stilaan voor eiken kisten. Het sluiten ervan gebeurde met gewone nagels en het deed de familieleden pijn aan het hart toen de slagen door het huis weerklonken. Van terug openen om een of andere reden was dan geen sprake meer. De nagels werden later vervangen door vijzen, welke door sierknoppen werden bedekt. Voor WO-1 kostte een gewone canadakist 4 fr, vandaag zijn de milieuvriendelijke kisten in aantocht en kosten 4000 fr. De avond voor de begrafenis werd de kist naar het sterfhuis gebracht. Bij elke kist hoorde een klein houten kruis hetwelk op het graf zal geplaatst worden in afwachting van een zerk. Voor de minder gegoeden was het een kruisje in canadahout dat zwart werd geverfd waarop de naam in witte letters werd aangebracht. De welstellenden hadden een eiken kruisje dat gevernist was.

Voor WO-2, toen de plasticen lijkzakken nog niet in de handel waren, werd de bodem van de kist met potaarde (klei) ingestreken om gebeurlijke lekken te voorkomen. Als bijkomende voorzorg werd de bodem soms bedekt met schaveling. Als de kist toch nog lekte, en dat gebeurde wel eens, werd in de kerk rond de kist zaagmeel gestrooid.

Het was ook de gewoonte dat de kistenmaker behulpzaam bleef tijdens het transport en het in het graf laten van de kist.

Als kistenmakers werd de familie Wijns door de gemeente gevraagd om de verkeersdoden, op het grondgebied van de gemeente gevallen, op te halen en naar het dodenhuisje te brengen. Tientallen doden werden zo, met paard en kar en meestal 's nachts, opgehaald. Vooral de vier gevaarlijkste oversteken op de autostrade Brussel-Antwerpen eisten een grote tol. De toenmalige grafdelver Gust Sammels ontving van de gemeente een kleine vergoeding per prestatie: hij diende nl. deze lijken te wassen en aan te kleden.

### De Grafdelver.

Deze onontbeerlijke opdracht werd hier lange tijd uitgevoerd door dezelfde familie.

Vader Sammels werd opgevolgd door zijn zoon Gust. Deze was beter gekend als: "Gust van zielekens". Hij was een bekende dorpsfiguur daar hij ook geldomhaler, klokkenluider en stoelenzetter was in de kerk. Tot na WO-2 werden bijna alle overledenen op het kerkhof in volle grond begraven. Het is pas daarna dat velen bij de gemeente een paar m2 grond kochten en er een grafkelder lieten aanbrengen. Voor koppels werd het dan meestal een smalle betonnen constructie bestaande uit twee boven elkaar liggende vakken. Deze zware gevaarten werden door de

steenkapper geleverd en geplaatst, vaak enkele jaren op voorhand. Maar voor de meesten moest de grafdelver aan de slag. Als er strenge vorst op komst was werden enkele meters grond met stro bedekt om bevroering te voorkomen en het delven mogelijk te maken. Tegenwoordig is grafmaker, en zeker in grotere gemeenten, een volwaardig beroep. Hem is de zorg opgedragen voor het kerkhof te zorgen en dit het ganse jaar door. Anno 1998 is ook het begraven op ons kerkhof aan strengere voorschriften onderworpen. Een grafconcessie met kelder of in volle grond duurt 50 jaar, te tellen vanaf de laatste bijzetting. Om praktische redenen heeft de Gemeente het leveren en plaatsen van de grafkelders op zich genomen, zo betaalt men 15000fr voor een kelder van 1 persoon en 20000fr voor 2 personen. De prijs van de grond bedraagt 12500fr/m<sup>2</sup> (personen, niet van de gemeente, welke toch bij ons willen begraven worden, betalen bijna het drievoudige.). Heden ten dage kan men nog steeds op voorhand bij de Gemeente grond aankopen, desgevallend met kelder, maar de precieze plaats wordt door de gemeentediensten pas aangeduid op de dag van overlijden.

Een graf zonder concessie mag 15 jaar bewaard blijven.



Bij het delven van een graf vond grafmaker Jan Sammels steevast delen van het geraamte van een vorige begraafing. Deze resten werden en worden nog steeds met de nodige eerbied onderin het gedolven graf begraven.

### **De ongewijde grond op het Kerkhof.**

Vroeger werd het kerkhof in zijn totaliteit door de priester gewijd. Nu gebeurt de wijding graf per graf. Een strook grond achteraan tegen de kerkhofmuur werd echter niet gewijd. Hier werden de graven gedolven voor mensen welke geen kerkelijke begrafenis kregen.

De uitsluiting van een kerkelijke uitvaartdienst en teraardebestelling kwam, een eeuw geleden, nog regelmatig voor. Meestal betrof het dan mensen welke zich van het leven hadden beroofd. Er werden dan wel enkele afscheidsgebeden gezegd maar de overledene werd begraven op de

speciaal voorbehouden strook van niet-gewijde grond. Om een of andere reden moest de veldwachter, als vertegenwoordiger van het wettelijk gezag, aanwezig zijn.

Naarmate de wetenschap vorderde zag men in, dat mensen die zich 'tekort hadden gedaan' zoals de volksmond het zei, in feite zieken waren. De kerkelijke maatregel werd dan ook ingetrokken. Alleen wanneer de zelfdoding gebeurde als een duidelijk verzet tegen het christelijk geloof werd en wordt de kerkelijke begraafing geweigerd.

Dat groot belang werd gehecht aan 'gewijde grond' moge blijken uit het feit dat het kerkhof te Wolvertem in 1600 diende herwid door de Deken omdat er tussen de graven een moord had plaatsgevonden.

### **De Begrafenisondernemer.**

Het is pas na WO-2 dat de eerste begrafenisondernemers op het terrein verschenen. Tevoren werden alle schikkingen door de familie in samenwerking met de kistenmaker getroffen. Zo dienden de mensen van Westrode, bij gebrek aan een gemeentelijk kerkhof aldaar, hun doden naar Wolvertem-centrum te brengen om begraven te worden. Op een vierwielige boerenkar werden twee bussels stro gelegd waarop de kist werd geplaatst en de tocht kon beginnen. Zonder twijfel riep dit toen het beeld op van wat Gezelle ooit dichtte: "Traagzaam trekt de witte wagen..."

Zoals eerder gezegd waren het de kistenmakers die ervoor zorgden dat in het sterfhuis op een ordentelijke manier de dode door burens en vrienden kon begroet worden. Na het kisten werd alles verhuisd van de dodenkamer naar de voorste plaats. Hier werden twee schragen opgesteld bedekt met een groot zwart doek waarop de kist werd geplaatst, ook het nachttafeltje kwam mee met kruisbeeld, wijwater en twee brandende kaarsen. Pas na de tweede wereldoorlog is ook in onze parochie het beroep van begrafenisondernemer uitgegroeid tot een uitgebreide vorm van rouwbegeleiding.

Het was Jan Van Cauter uit Meuzegem die hier de spits afbeet en zich een rouwwagen aanschafte. Een fraaie wagen was het, getrokken door twee paarden. Hijzelf nam plaats op de bok en had zich een aangepast uniform aangemeten. Indrukwekkend was het als de lijkwagen voorbij trok, traag en waardig met het eentonig geluid van de paardenhoeven op de toen nog gekasseide straten. Maar lang duurde het niet meer of daar verschenen de gemotoriseerde lijkwagens de ene al met wat meer versierselen dan de andere. Vier brandende lampen boven op het dak, al dan niet versierd met grote zwarte pluimen, alnaargelang de klasse van de begraafing. Het kan niet ontkend worden dat de commercialisering van de rouwbegeleiding voor de nabestaanden van overledenen een welgekomen hulp is. Het volstaat nu de gewenste firma te verwittigen en bijna alle formaliteiten en handelingen zoals bvb de lijkverzorging, worden u uit de hand genomen. Daarenboven kan men nog via een speciale verzekering de financiële zorgen naar de achtergrond schuiven.

(Wordt vervolgd)

Jef VAN DEN BRANDE

## OUDE MEISESE GESLACHTEN

### van der LINDEN

Het geslacht stamt uiteraard uit een hof ter Linden, wellicht dit in Merchtem niet zo veraf gelegen.

I. Zeger van der LINDEN, zoon van wijlen Benedictus, cit. 1528 te Meise<sup>1</sup>, + voor 1543<sup>2</sup>.- x Elisabeth van den BRANDE, dochter van Merten en Sanne de Mol, + voor 1543.- Van wie, cit. Meise 1543 :

1° Jan volgt II.

2° Margriet, x Aerd van der HOFSTADT, te Meise, + voor 1530<sup>3</sup>. -x2° Willem ROGMAN geheten CATTEMAN.- Van wie afstamm in 1530<sup>4</sup>.

II. Jan van der LINDEN, te Meise 1530<sup>3</sup> en 1543<sup>2</sup>- Van wie :

III. Hendrick van der LINDEN, cit Meise 1530<sup>3</sup> en 1543<sup>2</sup>, erflaat op het hof ten Dale te Beigem 1552, + voor 1557<sup>5</sup>.-x Elisabeth van der PERRE, cit. Meise 1535<sup>3</sup>.- Van wie in 1544<sup>2</sup> en 1557<sup>5</sup>:

1° Jan volgt IV.

2° Joos, x Anne van der SCHUEREN, cit. Beigem 1597<sup>6</sup>.

3° Marie, x Henrick LEEMANS te Beigen.

4° Johanna, x Jan van INGELAND zoon van Jan, te Beigem, + na 1575<sup>7</sup>.

IV. Jan van der LINDEN, meier van het Laathof van O.L.Vrouw 1573-78, van het laathof ten Dale 1580 en het laathof ten Berge 1579 alles te Beigem, substituut-meier van Beigem 1571-78<sup>8</sup>.- x Petronella verCAMMEN, te Beigem 1560.- x2° ca. 1575, Elisabeth van der ELST. - Van wie : uit het eerste huwelijk :

1° Hendrick volgt V.

Uit het tweede huwelijk :

2° Sr Laureijs, meisenier 1616<sup>9</sup>, muzikant in de aartshert. kapel in 1632<sup>10</sup>.- x Elisabeth COQUILLE.- Van wie :

---

<sup>1</sup> Sch.gr. Meise nr 5697.

<sup>2</sup> Id. nr 5700.

<sup>3</sup> Id. nr 5698.

<sup>4</sup> Alleszins Peeter en Zeger van der Hofstadt.

<sup>5</sup> Sch.gr. Grimbergen 3474, 3649 en 3649bis.

<sup>6</sup> Sch.gr. Beigem nr 708.

<sup>7</sup> Sch.gr. Grimbergen nr 3650.

<sup>8</sup> Id. nr 3474 en 3650.

<sup>9</sup> Stravers :Peeter van der Elst en Jan de Roover.

<sup>10</sup> Sch.gr. Beigem nr 709

- Jan, meisenier 1616<sup>9</sup>.

3° Martijnken, x Guillam le PAIGE, cit. 1630<sup>10</sup>.

V. Hendrick van der LINDEN, rademaker te Beigem 1578, erflaat van het hof ten Dale 1580-81<sup>11</sup>.- Van wie in Beigem 1601<sup>6</sup> :

1° Jan volgt VI.

2° Philips, te Beigem.

3° Mathijs, te Beigem.- x Kathelijne LEEMANS, dochter van Jacques, schepen van Beigem op het hof te Poddegem<sup>12</sup>, en Margriet van der Elst<sup>13</sup>.- Van wie :

-Kathelijne, meisenier 1621<sup>14</sup>,+ voor 1671<sup>15</sup>.- x Joris MEIJSKENS, zoon van Laureijs en Agneete van Rode, + voor 1671.- x2° Joos de DONCKER te Grimbergen in 1671.- Van wie afstamm.<sup>16</sup>

---

<sup>11</sup> Sch.gr. Grimbergen nr 3474.

<sup>12</sup> Leo LINDEMANS in Vlaamse Stam 1992 blz. 211.

<sup>13</sup> J.M. van der ELST in id. 1991 blz. 63.

<sup>14</sup> Stravers : Jan van der Linden en Christoffel Stroobant.

<sup>15</sup> Sch.gr. Grimbergen nr 3653.

<sup>16</sup> Aanvulling bij BERLA nr 53 (1998) (blz. 14).

1° Jan MESKENS, erflaat 1630<sup>10</sup> en meier 1647<sup>17</sup> van het hof van O.L.Vrouw te Beigem, meisenier 1663 (str. Nicolaes de Breucker en Peeter Leemans, neven).- x Anne van LINDT, dochter van Willem en Elisabeth Buelens, cit. 1647.- x2° Kathelijne WAMBACHS, cit. Grimbergen 1671<sup>15</sup>.- Van wie minstens : uit het tweede huwelijk :

- Jan, meisenier te Brussel 1682 (str. Jan M., vader, en Cornelis M., cousin).

2° Mathijs MESKENS, meisenier 1663, + voor 1671.- Jacquemijne NOLLEMANS.

3° Kathelijne MESKENS, meisenier 1663,- x Joos van der MEEREN, +na 1671.

4° Margriet MESKENS, meisenier 1663.

5° Agneete MESKENS, x Peeter de DONCKER, + voor 1671.- Van wie :

A. Barbara de DONCKER, meisenier te Heembeek 1693 (str. Jan M. en Peeter de Vadder, neven).

B. Nicolaes de DONCKER, meisenier te Meise 1712 (str. Peeter de Vadder en Peeter Jacobs, cousins).- x Maria van SCHEL.- Van wie :

-Hendrick, meisenier te Meise 1712.

6° Elisabeth MESKENS, x Robrecht PARIJS, + na 1671.

VI. Jan van der LINDEN, erflaat 1587-1626 en meier 1605-26 van het laathof van O.L.Vrouw te Beigem, erflaat van het hof ten Berge 1588-98, kerkmeester 1597 en schepen 1602 van Beigem, +voor 1642<sup>15</sup>.- x Kathelijne verBELEN, dochter van Cornelis en Magdalena Heijnsmans<sup>17</sup>, cit. 1580 en 1642.- Van wie te Beigem in 1649<sup>18</sup> :

1° Jan, meisenier 1623<sup>19</sup>, schepen van Meise 1634-37<sup>20</sup>, +na 1658<sup>21</sup>.- x Anna de VADDERE.-  
Van wie:

A. Maria, meisenier te Gooik 1658<sup>21</sup>.

B. Philippote, meisenier te Meise 1681<sup>22</sup>.

2° Cornelis, meisenier 1623<sup>19</sup>, + voor 1649.- x Anthonijne verVOORT, cit. Wolvertem 1638<sup>23</sup>.

3° Franchoys volgt VII.

4° Anna, meisenier 1623<sup>19</sup>, x Nicolaes THEEUS, op het hof van Pitzenburg te Meuzegem<sup>24</sup>.

5° Kathelijne, meisenier 1623<sup>19</sup>, te Grimbergen,+ voor 1671<sup>15</sup>.- x Romboud LAUWERS, zoon van Willem en Marie sGreven, meisenier te Zemst 1623,- x 2° Gillis van HERBOSCH, cit. 1649.-  
Van wie afstamm. uit het eerste huwelijk<sup>25</sup>.

6° Johanna, meisenier 1623<sup>19</sup>.- x Joos de VADDERE, wedr. Anna van Seghbroeck, + voor 1644.-  
x2° Nicolaes van CAMPENHOUT, zoon van Aert, schepen van Grimbergen, en Pieternelle

---

7° Peeter de DONCKER, meisenier te Brussel 1663 (str. Joos de Donckere, vader, en Peeter Leemans, neef).- x Elisabeth verSTEIJLEN, +na 1671.

8° Barbele de DONCKER, + voor 1671.

9° Marie de DONCKER, x Hendrick BORREMANS, + na 1671.

10° Anthonette de DONCKER, x Peeter DANNOIS, +na 1671.

<sup>17</sup> Leo LINDEMANS in Berla nr 42 (1995) blz. 8 en nr 56 (1999) blz. 12.

<sup>18</sup> Sch.gr. Beigem nr 710.

<sup>19</sup> Stravers : Joos de Doncker fs Abraham en Jooris Geerds.

<sup>20</sup> Sch.gr. Meise nr 5647.

<sup>21</sup> Stravers : Jan van der Linden, vader, en Joos de Doncker, neef.

<sup>22</sup> Stravers : Peeter en Nicolaes de Vaddere, neven.

<sup>23</sup> Sch. gr Wolvertem nr 7753.

<sup>24</sup> Over dit hof : Alph. WAUTERS, Histoire des environs de Bruxelles (2de uitg. 1972) V blz. 260.

<sup>25</sup> Minstens Maria en Franchois LAUWERS, kinderen wijlen Rombout, meiseniers te Zemst 1668 (str. Jan verLINDEN, oom, en Peeter de Vadder, neef).



Gielisjans<sup>26</sup>, meisenier 1625, schepen van Grimbergen 1649.- Van wie afstamm. uit het eerste huwelijk<sup>27</sup>.

7° Elisabeth, meisenier 1623<sup>19</sup>, Wolvertem voor 1666<sup>28</sup>.- x Jaspas de HERTOGHE, zoon van Jan en Elisabeth Kieckens, + Wolvertem 9 april 1643, begr. in de kerk.- x 2° Peeter van den EEDE, +na 1649.- Van wie afstamm. uit het eerste huwelijk<sup>29</sup>.

VII. Franchoys van der LINDEN, meisenier 1623<sup>19</sup>, + Beigem voor 1649<sup>18</sup>.- x Agneete BRUIJLANTS, + voor 1649.- Van wie te Beigem in 1649<sup>30</sup> :

1° Jan.

2° Johanna, non in het Sint-Magdalenaklooster te Brussel<sup>31</sup>.

3° Catharina, x Beigem 22 juli 1643, Cornelis VLEERACKER, zoon van Anthonis, op het hof ten Berge ib., en Kathalijne Lauwers, brouwer ib. 1647.- Van wie afstamm.<sup>32</sup>

Leo LINDEMANS

---

<sup>26</sup> Leo LINDEMANS in Eigen Schoon & D.B. 1993 blz. 117.

<sup>27</sup> 1° Johanna de VADDERE, meisenier 1644 (str. Jan van der Linden, oom, en Joos de Doncker fs Abraham, neef).- x Gillis de PAPE.

2° Peeter de VADDERE, meisenier 1653 (str. Jan van der Linden, oom, en Louys de V., broer (eigenlijk halfbroer)).

<sup>28</sup> Sch.gr.Wolvertem nr 7756.

<sup>29</sup> Jan LINDEMANS, Oude Brab. gesl. nr 19 (1945) blz. 5.- Leo LINDEMANS, in Berla nr 48 (1997) blz. 12.

<sup>30</sup> Voogd is Nicolaes van Campenhout.

<sup>31</sup> Over dit klooster : Louis HYMANS, Bruxelles à travers les âges 1882; I blz. 374.

<sup>32</sup> Zie onze genealogie VLEERACKER te publiceren.

## BERLA gaat op reis

Wij hebben de knoop doorgehakt : wij gaan terug op reis. Uiteraard naar een roemrijk verleden. Samen met onze vrienden van het Davidsfonds en andere belangstellenden gaan we op **zaterdag 6 mei 2000** op reis door de Vlaamse Ardennen.

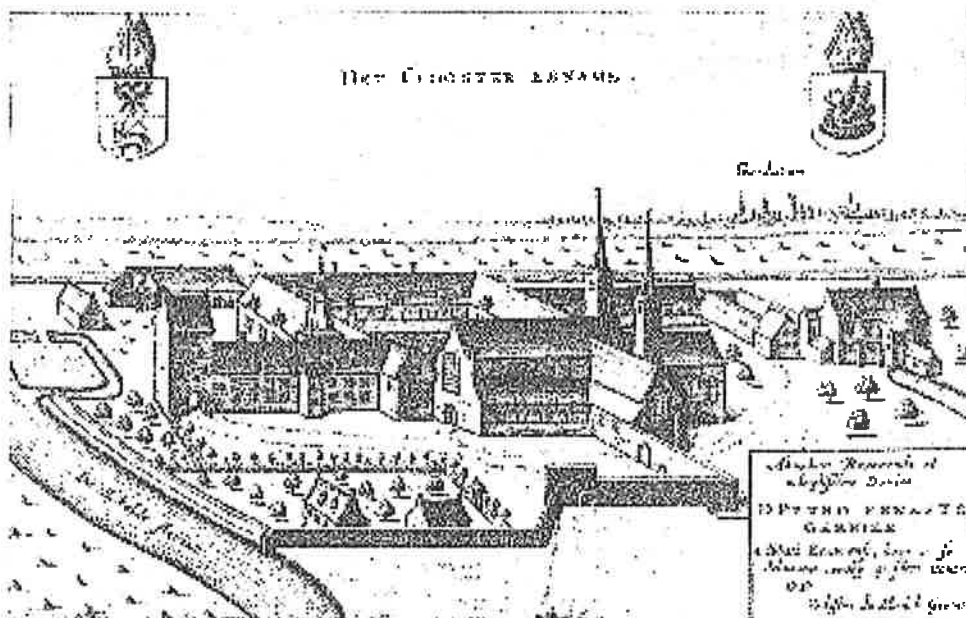
Langs de oude heirbaan (Ninoofsesteenweg) gaan wij naar Ninove waar wij een bezoek brengen aan de Norbertijnenabdij.

De vestiging dateert van 1137, gesticht door Gerard I, heer van Ninove. Op cultureel vlak was de abdij van Ninove een belangrijke pijler. Omstreeks 1300 was het abtisdomein reeds vrij uitgebreid. In 1578 en de daaropvolgende jaren werd de abdij zwaar beschadigd door de Geuzen. Abt Roelofs legde de fundamenten van de nieuwe abtijkerk. De eerstesteenlegging vond plaats in 1635. In 1813, na de opheffing van de abdij tijdens de Franse revolutie, werd de abtijkerk overgedragen aan de stad als parochiekerk. Van de andere abtijegebouwen die in de loop van de 18de eeuw gedeeltelijk werden vernieuwd blijft niet veel over.

Na ons bezoek aan Ninove zetten we koers naar Oudenaarde waar wij opgewacht worden voor een stadswandeling.

Doorheen zijn geschiedenis is Oudenaarde steeds een belangrijk economisch centrum geweest. Oudenaarde is ruim honderd geklasseerde monumenten en huizen te rijk. Het bekendste monument is ongetwijfeld het laatgotische stadhuis met lakenhalle, dat het prachtige marktplein domineert. Rond de markt vindt men een aantal opmerkelijke huizen waaronder het vroegere hotel "De Gouden Leeuw". De hoofdkerk Sint-Walburga genaamd heeft een koor in vroege Scheldegotiek, de rest is gebouwd in Brabantse laatgotiek. De kruisbasiliek Onze-Lieve-Vrouwe-kerk van Pamele is een der zuiverste voorbeelden van de Scheldegotiek. Eveneens de moeite waard zijn het Vleeshuis en het Begijnhof. Eveneens vermeld dient zeker het huis "de Lalaing" waar de Oudenaardse verdures geconserveerd worden.

Na het middagmaal worden wij verwacht in Samen. Daar bezoeken wij het museum en de archeologische site.



Het huidige Ename is een deelgemeente van Oudenaarde. De geschiedenis van Ename begint echter reeds in de vroege middeleeuwen met de "Villa Ehinham", een domein dat zich langs de rechter

Scheldeoever uitstrekke. Dit domein kende een agrarische bewoning en bestond uit landbouwgrond en bos. De lotsbestemming van dit domein verandert brutaal wanneer de Duitse keizer Oto II beslist om een verdedigingssysteem uit te bouwen langs de grens met het Graafschap Vlaanderen, die gevormd werd door de Schelde.

De familie Ardennen - Verdun die er woonde, zou Ename uitbouwen tot de voornaamste zetel van Lotharingen. Op enkele decennia groeide Ename uit tot een belangrijke woonkern die al gauw beschikte over twee kerken : de Sint-Salvatorkerk en de Sint-Laurentiuskerk.

Lang duurde de bloeiperiode van Ename echter niet. Reeds in 1047 nam Boudewijn IV, graaf van Vlaanderen, de burcht en het havenstadje in bezit. Een groot gedeelte van de handelsnederzetting werd vernield, maar de twee kerkjes bleven staan. Om de plaats te demilitariseren, stichtte Boudewijn IV er in 1063 een abdij. Daartoe werd tegen de Sint-Salvatorkerk een kloosterpand aangebouwd. De andere kerk evolueerde tot parochiekerk van de dorpsgemeenschap.

De abdij van Ename werd bewoond door Benedictijnen, volgen van de zesde eeuwse monnik Benedictus van Nursia (Midden - Italië). Vanaf 1982 voeren de stad Oudenaarde en de Nationale Dienst voor Opgravingen hier archeologische opzoeken uit.

Ename heeft een stemmig dorpsplein met de Sint-Laurentiuskerk, de schandpaal, het marktkruis en huizen uit de 18de eeuw. Het huis Beernaert, officieel aan de Lijdwaadmarkt gelegen, staat op de plaats waar zich eertijds de dorpsvijver situeerde. In 1988 besliste het Provinciebestuur tot aankoop ervan, met de bedoeling het in te richten als archeologisch museum : Provinciaal Museum t'Ename.

Een van de meest spectaculaire ruimten van dit museum is de museumzaal "het Feest van duizend jaar". Deze zaal valt onmiddellijk op door een feesttafel waaraan 24 levensechte poppen zitten en een speciaal ontworpen koepelvitrine waarin zich 24 voorwerpen bevinden. De bezoeker kan hier zelf informatie opvragen. Door een knop in te drukken, wordt het voorwerp opgelicht. Op een groot scherm achter de tafel verteld de eigenaar van het voorwerp zijn verhaal.

In de 'Tijdslijn' worden archeologische voorwerpen getoond, die elk individueel ondergebracht zijn in een kleine vitrine. Een computerprogramma duidt het voorwerp in zijn context waarin het in het verleden werd gebruikt.

In het 'Archeolabo' kan de bezoeker zelf in de huid van de onderzoeker kruipen en op onderzoek gaan. Het archeologisch park van Ename (ca. 8 ha groot) is uitgebouwd tot een openluchtmuseum.

Ondertussen worden de opgravingswerken evenwel verder gezet. Om de bezoeker een levendig beeld te geven van het vroegere leven op de site te geven, werd een nieuwe presentatietechniek ontwikkeld, Tijdsvenster genaamd. Het systeem laat de bezoeker toe om de gebouwen te zien waarvan enkel de funderingen bewaard zijn.

Een grote geschiedenis, een verhaal op zichzelf dat we bewaren voor al wie met ons meegaat.

Al wie inschrijft ontvangt een brochure met allerhande wetenswaardigheden i.v.m. deze uitstap.  
Tot dan !

Peter Carriere

## Het toneelleven in Meise

(1925 - 2000)

Piet De Cuyper (1997-2000)

### 'T PATRONAAT (anno 1932)

Een paar jaar na het oprichten van de Sint-Martinuskring was zuster Celine druk in de weer om ook met de meisjes een volwaardige toneelkring te vormen.

Het succes van de mannelijke collega's werkte aanstekelijk en wat de mannen kunnen, kunnen wij ook werd er gedacht, maar niet alleen gedacht maar ook gedaan.

Zuster Celine was, zoals reeds eerder geschreven, zeer actief bezig met toneel in de parochiale school en vond dat de meisjes evenveel rechten hadden dan de jongens en eiste prompt dat er afwisselend met Kerstmis werd gespeeld. Deze opvoeringen waren gratis maar er werd een tombola georganiseerd om de kosten te dekken. Deze kosten waren in vergelijking met nu miniem te noemen. Men moest geen regisseur betalen, het decor was zeer sober gehouden en de bevolking was niet zo uitgebreid en reclame werd er gemaakt de voorgaande zondagen op de preekstoel. Men kwam dan ook massaal naar de vertoningen en iedereen kocht een lotje van de tombola. Zuster Celine had echter heel veel overredingskracht nodig om de jongens er van te overtuigen dat samenwerken beter was. Ik denk dat de jongens maar al te graag hielpen bij de oprichting van de decors en zelfs bij het souffleren ?!

Er werd dan ook nauw samengewerkt onder het alles ziend oog van zuster Celine en onderpastoor Corbeel. Alleen het samen toneel spelen was verboden en menig maal speelden meisjes, jongens en jongens, meisjes. De meeste toneelstukken waren trouwens alleen voor dames of heren geschreven in die tijd.

Voor mij was het duidelijk, ik moest iemand vinden die het allemaal van in het begin had meegemaakt, dus dames van rond de tachtig jaar en ouder. Daar vrouwen doorgaans langer leven dan mannen was het niet zo'n grote verrassing dat heel wat leden van "'t Patronaat" nog in leven zijn.

Alice HAECK is een van deze patronaat-leden. Toen ik haar vroeg om mij te vertellen over de toneelkring van zuster Celine twijfelde ze eerst even want het was al zo lang geleden. Ik kon haar toch overhalen en ging haar opzoeken in de Krogstraat.

Alice is de medestichtster samen met haar echtgenoot Jozef van de bloeiende bond van gepensioneerden. Zij is de moeder van schoolhoofd Lode Verdoodt en van Jan en Paul. Zij is ook de zus van Lizette Haeck. De familie Haeck woonde in die jaren op de Place Loens (nu gemeentplein) in de staminee "Sint-Anna" uitgebaat door vader Isidoor en moeder Maria Straetmans, het vergaderlokaal van de Sint-Martinuskring. Zij had een aantal foto's bewaard van toen, waaronder een juweeltje, met een scène uit een toneelstuk van haar kring. Ook tijdens de jaarlijkse processie figureerden ze in klederdracht waarvan ze ook een foto had bewaard. Ik kreeg ook een foto onder ogen van de souffleur van de kring en dat was dus een man. Menig ander moet wel jaloers geweest zijn op deze bevoordeelde job. Alice heeft heel wat goede herinneringen aan de tijd van zuster Celine maar die vertellen we straks wel. Eerst somde ze me een vijftiental leden op die we eerst even overlopen.

## Sfeerbeelden 't Patronaat

hiernaast :  
de meisjes van 't Patronaat  
in de stoet  
inhaling Jan Van den Eynde  
burgemeester van Meise  
(1933)



van links naar rechts :  
zuster Alena  
zuster Elaine  
zuster Mechtilde  
zuster CELINE

1934  
toneelscène met o.a. :  
Stephanie Van Campenhout  
Mariette Leemans  
Maria Thaelemans  
Martha Vissers  
Alice Haeck  
Wie herkent de anderen ?



Martha VISSERS, later de echtgenote van Fiel Olbrechts, liet mij ook enkele groepsfoto's bezorgen langs haar dochter Hilda. Zij was vooral door zuster Celine aangezocht om regie-assistente te zijn en verving zuster Celine als deze niet kon aanwezig zijn op een repetitie. Af en toe speelde ze ook mee.

Julia VOS, is de dochter van Louis Vos die ook nog als auteur bedrijvig was voor het gezelschap. Zuster van Rik Vos (Martinuskring). Zij was aan de kring verbonden als medewerkster en actrice.

Jeanne DEGREE, woonde met haar familie in een huisje aan de hoek van de Blauwenberg en de Brusselsesteenweg en was eveneens lid van 't Patronaat.

Elise DOMS, dochter van Frans Doms (regisseur "Eikels worden Bomen" en "De Morgenstar") was ook een zeer actief lid.

Philomène LEEMANS, in de volksmond Mene van Titte moest in die tijd een nogal moeilijke keuze maken als jong meisje. Zij moest kiezen tussen toneelkring "'t en Zal" en "'t Patronaat". Als zij meespeelde in de kring van de fanfare mocht zij van zuster Celine niet meespelen met de meisjes van "'t Patronaat". (U herinnert zich hetzelfde scenario met Jeanne Streulens en de "Morgenstar"). Een vergadering werd belegd tussen de bestuursleden van het fanfare-gezelschap en zuster Celine, maar zuster Celine was niet van haar stuk te krijgen. Philomène was wel een theatertalent en werd dus door elke regisseur graag opgenomen in een rolverdeling. Zelfs de overtuigingskracht van Jef Lettens was niet voldoende. Philomène speelde dan ook enkele keren voor "'t Patronaat" maar koos na enkele jaren dan toch voor de toneelkring van de fanfare Concordia tot groot ongenoegen van zuster Celine.

Louise LEEMANS, zuster van Philomène zou ook even meespelen maar volgde ook haar zuster naar de fanfare. (zie toneelkring "'t En Zal")

Mariette LEEMANS, zus van Philomène en Louise was ook actief in de kring.

Julie VAN HUMBEECK, was de zus van aannemer Jef Van Humbeeck en de tante van Jean-Marie Van Humbeeck.

Jeanne THAELEMANS, nog een van de leden is de moeder van Huguette Goeman, die samen met haar echtgenoot Marc Callebaut de bierhandel verder uitbaatte.

Jeanne DE SMEDT, is de dochter van Louis en Liske De Smedt. Het oudershuis is het huis naast de ingang van de Sinte-Maartensschool (vroeger de toegang tot de patronaatzaal waar de toneelavonden doorgingen) in de Limbosweg.

Stefanie VAN CAMPENHOUT, dochter van "Miel den Boer", Emile Van Campenhout en echtgenote, zuster van burgemeester Jules Van Campenhout woonden op de hoek van de Boechtstraat en Beaufortstraat (nu fietsenhandel). Tijdens die periode was het ook een herberg.

Anna VAN DE VOORDE en Maria THAELEMANS sluiten de rij. Ik denk dat deze lijst niet volledig is. Wie helpt om deze te vervolledigen?

Zoals ik reeds vertelde hielpen de leden van de Sint-Martinuskring als technische ploeg mee aan de vertoningen van "'t Patronaat" maar een jongeman was souffleur, werd mij medegedeeld door Alice Haeck en zij bezorgde mij de foto van

Louis DE GREEF, voorzeger van dienst geweest voor de actrices van de kring. Ik heb dit een paar keer opnieuw gevraagd aan Alice omdat ik dacht "jongens niet toegelaten", de regel van zuster Celine, maar het zou toch de waarheid zijn !?

Alice vertelde dat Louis Vos tijdens de mobilisatie in 1939 het liedje "Madame la Marquise" vertaalde en er een toneelstuk van maakte. Ze kon zich nog herinneren dat

zij meespeelde en ook Julia Vos en Martha Vissers. De andere namen moest ze mij schuldig blijven. Ze bezorgde mij ook een foto van een toneelscène met o.a. Stefanie Van Campenhout, Mariette Leemans, Maria Thaelemans, Martha Vissers en Alice Haeck. De namen van de andere medespeelsters bleef zij mij schuldig (wie kent ze?). Ook de titel van het toneelstuk kon ik niet achterhalen.

Als anecdote vertelde Alice mij dat zij samen met Elise Doms na elke repetitie Maria Thaelemans naar huis brachten (Alice en Elise woonden op het gemeenteplein en Maria op de Brusselsesteenweg). Ze hoorden aan het café van Clara Vanden Bossche nogal wat nachtlawaai en zagen Jef Velo, Phil Van Praet, Constant De Weerd, Thie Van Praet binnenstappen bij Clara. Een van de leden van het gezelschap, dat die dag het geld van de loting hadden getrokken en dit aan het vieren waren, werd in gezegende toestand vervoerd op een handkarretje. Dit karretje stond tegen de deur van de herberg toen de meisjes daar voorbij gingen. Ze bekeken mekaar eens en namen het handkarretje mee naar de voorkoer van Jaak Gillesjans, vijftig meter hoger en verstopten het karretje achter de waterput, in het midden van de koer. Een van de gezellen moet toch iets gehoord hebben en kwam al vloekend naar buiten op zoek naar het karretje. De meisjes hebben ongeveer een half uur achter de waterput gezeten zonder te verroeren, eer de kust veilig was en ze naar huis konden. Hoe die bepaalde persoon thuisgeraakt is kon ook Alice niet vertellen maar ze was er zeker van dat dit niet op zijn benen geweest is. In de toneelkring is dit steeds een goed bewaard geheim gebleven, waar ze nog dikwijls mee gelachen hebben als ze iemand van het bewuste gezelschap tegenkwamen.

Elise Doms vertelde mij dat zij buiten de gemeente naar school ging en door haar mede-actrices aan het trammeke de Grimbergen werd afgehaald aan de statie rechtover Dewaet (Van Geysel). De vriendschap tussen de leden van " 't Patronaat" was dan ook groot en dat was ook het geval in de "Sint-Martinuskring". Het was dan ook vanzelfsprekend dat er meer dan vriendschapsrelaties ontstonden tussen leden van beide kringen.

Zoals naar gewoonte zullen we bij dit artikel enkele sfeerbeelden en groepsfoto's publiceren om dan tegen de volgende uitgave de individuele foto's te verzamelen.

Misschien kom ik dan nog wel wat meer te weten van het toneelgezelschap van " 'T PATRONAAT" en vind ik wellicht nog wel een paar acteer-foto's en namen.

Sommige lezers melden mij dat er bepaalde zaken niet helemaal stroken met de waarheid. Ik moet toegeven dat het graven in het toneelleven van 60 à 70 jaar geleden lang voor ik zelf geboren was niet eenvoudig is en dat de meeste betrokkenen reeds een respectabele leeftijd hebben of reeds overleden zijn. Soms zijn het hun kinderen of kennissen die het mij proberen te vertellen. Deze artikelenreeks is eigenlijk maar een begin van wat ooit eens een naslagwerk moet worden over het toneelleven in onze gemeente en daarom zou ik het zeer op prijs stellen dat leden van Berla en of familieleden mij nog steeds informatie willen bezorgen over de artikels die reeds verschenen zijn. Op deze manier kan dit werk min of meer volledig worden.

Wie dus meer weet over het toneelleven van Meise kan mij altijd bereiken op nummer 022691686. Ik zou er enorm blij mee zijn.



Guido Gezelle:



Gezelle (G.).

Het boegbeeld van

Jan Hammenecker

en de Vlaamsche Studenten ...



1892 – 1932.

## Onderpastoor in Schaerbeek-Schaarbeek. 1911-1912.

---

Hij werd op 27 september 1911 "vernoemd" tot "Vicaire" van de Sint-Aleydis parochie te Schaarbeek. Hij moest daar les Godsdiens geven aan "L' école de l' état pour garçons" Hij kon hier niet aarden, in deze kultuurgemengde gemeente met een sterke Franse boventoon. Opgeslorpt door de grootstad en weg van zijn vrienden en de geliefde studenten van Aarschot.

Hij getuigde over deze periode:

*" 'k Was 't daar gauw ultra-moe. Ik haat en verzaak de stad die mijn dichterschap, neen, mijn vertrouwelijk-leven met Jezus stilaan ondermijnde."*

Als hij de H.Mis opdroeg, dan dacht hij aan Sint-Aleydis, de patrones van de parochie. Hij droomde weg naar de Middeleeuwen toen zij als klein meisje leefde te Schaarbeek in de jaren 1200. Door zijn verdriet heen, begon hij het leven te beschrijven van deze heilige:

*"Toen was Schaarbeek nog, wat het wel had mogen blijven, een landelijke vlek vol degelijke schoonheid. Er is nog een plek; die een naam draagt van toen; de minnebronne. Hier welde het water uit de grond."*

Hij dacht ook aan het kerkje van de kleine Aleydis:

*"Was het kerkje van Sint-Aleydis niet stil en stemmig, omdat er in sprak tot de ziel, de gemoedelijkheid van een middeleeuws kind."*

De grauwe periode werd wel verzacht door Jeanne Meulemans, de zuster van Arthur, toen onderwijzeres te Brussel. Zij was een knappe pianiste en een kunstzinnige vrouw. Er ontstond een trouwe vriendschap tussen beiden.

Na ongeveer één jaar werd hij overgeplaatst naar Vorst bij Brussel.

## Onderpastoor te Vorst bij Brussel 1912-1913.

---

Op 9 september 1912 werd hij onderpastoor van de Sint-Denijsparochie. Hij voelde zich hier beter thuis, vooral het middeleeuws abdijkerkje viel echt mee. In de kerk bij de aloude grafsteen van Sint-Alena zat hij dikwijls te bidden en te mijmeren.

Hieruit onstond een berijmd gedicht voor deze Vlaamse heilige, vermoord om haar geloof rond de jaren 600.

*"Ik heb getracht het leven van Sint-Alena derwijze te verhalen, dat de geur der Middeleeuwen niet teenemaal eruit gevlogen zijn. Het middeleeuws vers scheen mij de meest passende vorm te zijn."*

Hier verscheen zijn boek "Van Kristus Apostelen", dat te Aarschot was begonnen. Voor de Sint-Jan-Berchmanskring van Vorst schreef hij een lied ter ere van de heilige uit Diest. Dat heeft hem veel genoegen verschaft.

Nog geen vol jaar zal hij te Vorst blijven, de verhuiswagen getrokken door twee boerenpaarden bracht zijn have en goed naar Sint-Jozef-Londerzeel.

## Onderpastoor te Sint-Jozef-Londerzeel 1913-1927.

---

Hij werd onderpastoor op 13 juni 1913 te Sint-Jozef-Londerzeel, een landelijke parochie van mensen met Klein-Brabantse trekken, bekend om hun kippenkweek en gelegen op een tiental kilometer van Mariekerke en zijn geliefde Schelde. De visventers van Mariekerke kwamen langs Sint-Jozef om hun koopwaar aan de man te brengen in Brabant.

Wat kon de dichter beter stemmen. Temeer daar rechtover de kerk en pastorie een weetgierige student woonde, de jonge Gerard Walschap. In Hammenecker werd de leraar terug wakker. Hij had weer een gesprekspartner gevonden, waarmee hij nu urenlang kon praten. Walschap schreef onder impuls van de onderpastoor graag gedichten. Hij kreeg ook toegang tot zijn ruime bibliotheek. De eerste stappen van de jonge Walschap in de literatuur heeft hij grotendeels te danken aan de onderpastoor Jan Hammenecker.

Hij was maar goed ingeburgend als onderpastoor, als in augustus 1914 brak de broze vrede stuk. De eerste wereldoorlog was begonnen. Jan Hammenecker was verontwaardigd over de brutale Duitse inval. De verwoestingen door de legers te Aarschot en elders grepen hem sterk aan:

*“Moet heel Brabant nu vergaan ?  
Aarschot, mijn Aarschot hoor ik martelen.  
Leuven moet in een vuurgloed spartelen  
Kunt gij, Brussel ademen.*

Tijdens de oorlog kwam student Richard De Wachter uit Puurs naar Londerzeel met zijn twaalf beste gedichten. Deze gedichten waren bestemd voor een nieuw studententijdschrift “De Blauwvoet” dat hij wenste uit te geven. Hij klopte aan en werd door de meid naar boven gebracht:

*“Binnen” klonkt het zacht, een kalme stem. 't Was of ik de hemel binnenstapte. Ik keek naar die visserskop, bruin gebakken door de Scheldelucht. En wat voor twee ogen zaten in die kop, nee, twee vlammekes.”*

*“ Er stond een groot aquarium, een Scheldebootje, medaillons van Hugo Verriest en Guido Gezelle; een O.L.V.- van-Vlaanderen beeld. Op het bureau lagen stapels boeken en papieren. Hij las mijn gedichten, en schreef met een fijn penneke; goed, zeer goed. Hij gaf mij de raad; mijn taal beter leren. Ge zult goede verzen maken. Ik ben dikwijls teruggekomen en heb vele brieven aan mijn geestelijke vader geschreven ”*

“Zoo zuiver als een Ooge” verscheen in 1918. Met dit werk zal Jan Hammenecker nu de hand reiken, met Guido Gezelle, naar onze Vlamingen uit onze schone Middeleeuwen. Het boek bevat een levensschets van drie Vlaamse heiligen: Sint-Ludgardis van Tongeren, patrones van Vlaanderen, Sint-Aleydis van Schaarbeek en Ida van Leuven. Dit laatste heeft hij geschreven voor zijn zuster Ida.

Jan Hammenecker zal in 1919 ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van de Aarschotse studentenbond de feestrede houden. Hij zal vurig pleiten voor de vernederlandsing van de Gentse Universiteit. Toch maakt hij volgende bedenkingen:

*“Indien iemand een Vlaamse Hogeschool eist, doch niet werkt aan de ontplooiing van zijn eigen gaven, dat hij zijn mond houde, dat hij zwijge! Vlaanderen moet meer hebben dan gelijkheid met de Walen. Het moet schoner en heiliger zijn. Het moet Gezelle's hebben, Rodenbachs, Verschaeve's, Verriesten.*

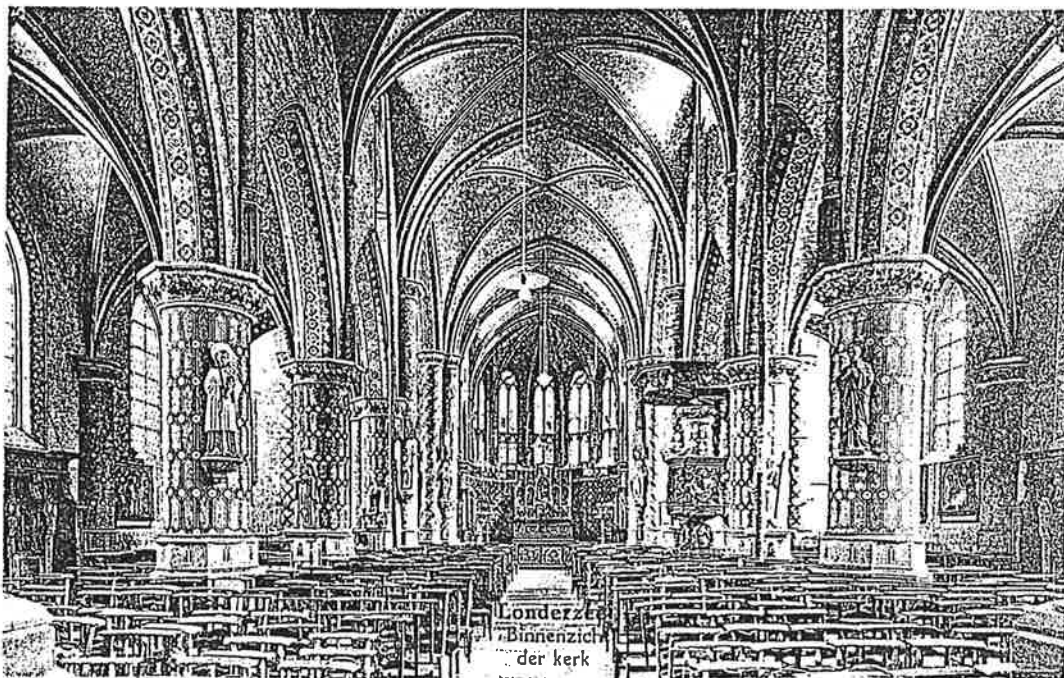
*En ook nog Van Cauwelaerts, Dosfels, Rubens en Van Dycken, Tinels en Benoits, Van Hoven en Meulemansen, ook Joannes Berchmansen, Sint-Lutgardissen en nog meer ontwikkeling van eigen gaven, van eigen wezen.*

Jan Hammenecker werd de mentor van de studentenbond “Vlaamsche Harten-Vlaamsche Tongen” van Londerzeel en omstreken. Hij volgde bijna al de vergaderingen, dat was een grote steun voor de studenten. Tijdens een Paasverlof, sprak Gerard Walschap voor de Londerzeelse Studentengilde, over het werk van dichter Emile Verhaeren en de onderpastoor was bij de toehoorders.

Roger Aerts vertelt hierover:

*“Jan Hammenecker nam krachtig deel aan de besprekingen, maar drong er op aan zijn naam niet te vermelden in de verslagen. Dit om “niet nog meer” complimenten met Mechelen te krijgen.”*

De Brabantse gouddag van het A.K.V.S had plaats te Londerzeel op 12 april 1923. Jan Hammenecker zou preken tijdens H. Mis en op de algemene vergadering het woord nemen. Het bisdom verbood hem samen met twee andere sprekers het woord te voeren. Gerard Walschap was woedend en verving de twee sprekers, zijn vriend Hammenecker bleef monddood.



*Hier mocht toen soms niet geprekeet worden.*

Na de Hoogmis trokken de studenten naar de zaal "In de Kroon" voor de algemene vergadering. Het toneel van het studentengilde van Aarschot mocht in het patronaat opgevoerd worden. De meeste Brabantse studentengilden waren aanwezig.

A  
V V K  
V

Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond.

BRABANTSCH GOUWBOND

Gouwdag op Donderdag 12 April, te Londerzeel

1923

Inhuldiging der vlag van 't Studentengild van Londerzeel

10 u. In de kerk van den H. Kristoffel, Hoogmis.

Sermoon door E. H. Jan Hammenecker. *— mocht niet spreken*

11 u. Bestuursvergadering in 't Patronaat. *Beil van meubelen*

Dagorde : Toestand onzer Gouw.

Betrekkingen tusschen de Bonden en 't Sekretariaat te Leuven.  
Landdag.

N. B. Gedurende de bestuursvergadering kunnen de andere studenten het dorp bezoeken onder deskundige leiding.

1.30 u. OPTOCHT. (Bijeenkomst aan de West-Statie).

2 u. Algemeene Vergadering in 't Patronaat.

Sprekers : E. H. Jacobs. *— sprak niet —*

Adv. Adiel De Beuckelaere.

Adv. Rik Borginon.

Dr Frans Willems. *— sprak niet — Gerard Walschaf*

5 u. in 't Patronaat *— nauwelijks woord in deze maan*

Tooneelopvoering door 't Studentengild van Aarschot

Muzikaal gedeelte door 't Studentengild van Leuven.

N. B. Feest eindigt **vóór** 't vertrek der laatste treinen in alle richtingen.

Geen enkel Studentengild ontbreke !

Brabanders, allen op post om Kristus en Vlaanderen !

De studentenbonden die zeer christelijk waren, vroegen aan de kerkelijke overheid een officiële proost, maar omwille van hun Vlaamsgezindheid kregen zij bij Kardinaal Mercier geen gehoor. Voor Londerzeel was dat niet zo erg, Jan Hammenecker bekommerde zich over hun geestelijke en culturele noden.

De A.K.V.S-leiding en de studenten werden door de kerkelijke overheid meer en meer onder druk gezet. De leiding te Leuven wou een gesprek aangaan met de J.V.K.A. (Jeugdverbond van Katholieke Actie) De studentenbonden moesten afzien van te verregaande Vlaamse standpunten. Vele priesters hadden nog steeds veel sympathie voor het A.K.V.S. Zij raden de studenten aan, desgevallend in het geheim te blijven werken. In de Vlaamse studentenbonden kwamen hierdoor onderlinge spanningen. Eind jaren dertig verdween langzaam de Vlaamse studentenbond van Londerzeel.

Jan Hammenecker werd meermaals gevraagd om te spreken voor de "Vlaamsche Meisjesbond" van Klein-Brabant. Hij vroeg uitdrukkelijk aan zijn zuster Ida om lid te worden van deze bond. Met de Londerzeelse meisjesgroep van Sint-Jozef, voerde hij het Griekse toneelstuk "Antigone" op. Ook bewerkte hij "Elkerlyk" voor toneel en voerde dit op met deze eenvoudige dorpsmeisjes.

In 1926 werd te Londerzeel de gouwdag van de Brabantse meisjes gehouden. De kanselrede werd gehouden door Jan Hammenecker, hier was geen banvloek van het bisdom gekomen. Hij gaf als voorbeeld aan de meisjes: een levensschets van Zuster Hadewijch, maar vooral deze van Sint-Lutgardis.

De jongens van de studentenbond waren ook present, en mochten de vergadering niet bijwonen, maar in de kerk konden zij het vrouwelijk schoon bewonderen.

In de periode van onderpastoor te Londerzeel verschenen een achttal boeken en vele bijdragen in allerhande litteraire tijdschriften, waaronder "Dietsche Warande en Belfort." Maar de priester werd regelmatig gevraagd, versjes en teksten te schrijven voor allerhande gelegenheden. De schrijver Gerard Walschap beweert dat Hammenecker meer teksten voor doodsprentjes heeft geschreven dan Guido Gezelle te Kortrijk.

Na 14 jaar dienst te Londerzeel werd hij benoemd tot pastoor in het landelijke Westrode. Toen Gerard Walschap dit nieuws vernam, was hij zeer ontgoocheld over deze benoeming. Voor hem werd de onderpastoor weer onrecht aangedaan. Hij schreef op briefpapier van het tijdschrift "Hooger Leven" als slot:

*Altijd zult gij voor mij blijven wat gij geweest zijt, de beste vader, een vriend en de beste priester die ik in mijn leven ontmoet heb. De tranen springen in mijn ogen"*

*"Uw Jongen Gerard"*

De reactie van Jan Hammenecker is er één van aanvaarding, zelfs van tevredenheid. Hij schrijft aan zijn moeder:

*"De boeren komen met hun hespen naar de pastorie, zegt een schalkaard, die het volk en vee van Westrode kent."*

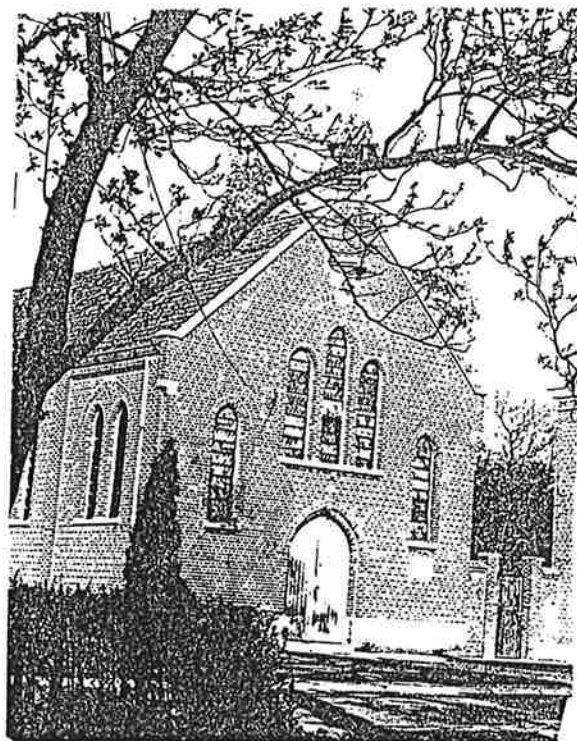
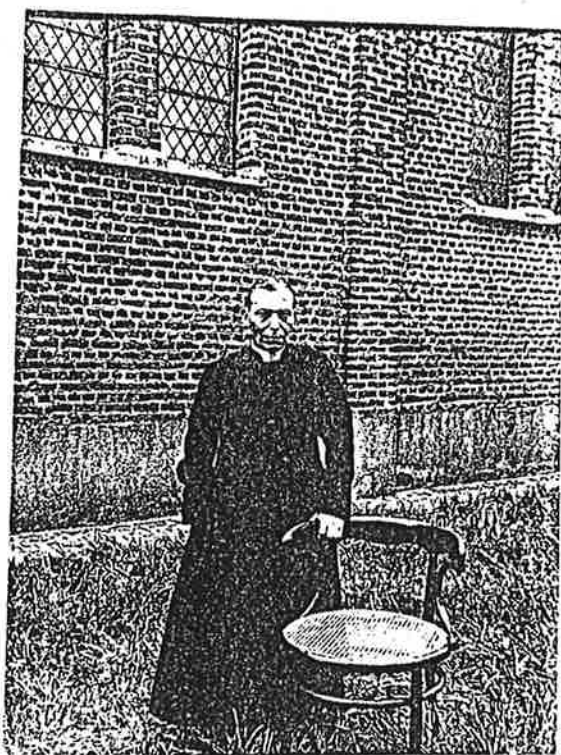


## Pastoor Hammenecker te Westrode (Wolvertem) 1927-1932.

---

Op 8 december 1927 werd Jan Hammenecker plechtig ingehuldigd als de nieuwe pastoor. De Westrodenaren hadden er hun werk van gemaakt, een stoet van 38 groepen trok door de straten. 's Avonds werd een groot vuurwerk afgestoken.

Zijn parochianen vonden de pastoor een zeer geleerd mens die gedichten en boeken schreef. De pastorie viel echt mee, om gewone mensen, studenten en kunstenaars gul te ontvangen. Het kerkje viel hem tegen. Hij wou een nieuwe kerk bouwen, maar de plannen werden niet uitgevoerd. Daarom vroeg hij aan zijn vriend een kruisweg te schilderen om de kale muren te versieren.



De "Scheldekruisweg" werd meesterlijk op doek gebracht door zijn vriend; de Scheldeschilder Tony van Os uit Temse. Het is het mooiste ongeschreven gedicht van de Scheldedichter Hammenecker. In dit werk speelt het lijden van Christus zich af aan de oevers van de Schelde, een gewaagde voorstelling voor die tijd.

Onder impuls van Pastoor Hammenecker ontstond de kunstkring "Hooger Streven" met als secretaris Pieter Pas en als voorzitter Frans Hammenecker, de broer van de pastoor. In het eerste nummer schrijft hij:

*"Daarop echter voelt de kunstenaar den drang om dat genot ook aan anderen mee te delen. Een kunstenaar is een kind: hij wil laten zien, wat hij gekunnen heeft. Is het zo verkeerd het licht niet onder de korenmaat, maar op de kandelaar te zetten."*



In 1928 werd hij gevierd voor zijn 50 jaar jong zijn te Willebroek, door zijn vrienden van de kunstkring "Hooger Streven" van Londerzeel en Klein-Brabant. Tijdens de misviering hield Mgr. Cruysbergh de kanselrede. Hij citeerde hiervoor fragmenten uit de gedichten van Gezelle en vergeleek deze met die van Hammenecker. Hij vond een priester-dichter een goede zege voor zijn volk:

*"Er is geen heerlijker roeping denkbaar dan den mensch langs schoonheid op te voeren tot heiligheid."*

In Boekengids van maart 1928 geeft priester Joris Caeymaex zijn visie over de invloed van Gezelle op gedichten van Hammenecker.

*"Veel heeft hij afgekeken van Gezelles kunstig bedwingen van het klankvol woord en de zinsbouw. Doch bovenal, Gezelles priesterlijk dichterschap heeft hij gedroomd te mogen overnemen en mocht het zijn, zelfs scherper te bepalen op het bijzonder punt tot de gekruiste Christus."*

Zijn Heer ende Meester Guido Gezelle was te Brugge 100 jaar geleden geboren. Op 4 mei 1930 werd dit herdacht met de inhuldiging van zijn standbeeld te Brugge. Jan Hammenecker zat vooraan in de nabijheid van Koningin Elisabeth.



Moest ik dan niet naar Brugge gaan, dien vierden Mei?

Moest ik niet gaan zeggen daàr voor zijn heerlijk standbeeld:

Guido, dierbare Heer en Meester,

Guido, de helft van mijn ziel,

Guido, Priester, Ziel, Bloem voor God,

Guido, Ziel van Vlaanderen, Levenwekker.

Ik was zoo blij, datik er was, toen Guido Gezelle van op zijn voetstuk mij bezag, en toen ik prévelde: Heil u, Genie? Heil uw priesterkleed, heil den brevier in uw hand!

Heil de boomen achter u, heil den toren vóór u, Heil u, wolken en lucht boven Brugge; heil u, Leeuw op het Belfort; Heil u, Brugge; heil u Vlaanderen; heil aan mij, dat ik hier ben, hier, bij u, bij u, mijn Guido Gezelle.

Ik wildé zingen met de scharen mee den Vlaamschen Leeuw — hij klonk! — maar gaat dat met den krop in de keel? Liever stilletjes bidden:

Guido, van uit den hemel, beziel me, beziel Vlaanderen, Gezelle.

JAN HAMMENECKER.



Pieter Pas, de secretaris van de "Hooger Streven" vroeg hem na de viering:

*"Is de viering te Brugge U meegevallen?"*

*"O ja, ik was bijna verloofd met de koningin."*

De antwoorden van Hammenecker konden vrank, eerlijk, ernstig, opvallend en ook tegenstrijdig of olijk zijn.

"Hooger Streven" gaf een bedenking over de Guido Gezelle-viering:

*"Er werd een kostelijke jubileumuitgave van Gezelles werk uitgegeven. Men vond het spijtig dat het Gezelle-komitee ook geen volkse uitgave op de markt heeft gebracht om het gewone volk beter het werk van Gezelle beter te leren genieten."*

Op 1 mei 1930 was het juist 25 jaar geleden dat hij priester werd gewijd. Dit moest gevierd worden door de parochie met een H.Mis, enkele redevoeringen van de verenigingen en een flinke maaltijd. Namens de Boerinnenbond kreeg hij een buste van Guido Gezelle.

Op 10 oogst 1930 vierden zijn vrienden van "Hooger Streven" te Willebroek zijn zilveren priesterschap. Hij was hun stichter en bezieler. Het begon met een tentoonstelling van schilder- en beeldhouwwerk. Er was een H.Mis met kanselrede door Mgr. Cruysbergh. Bij de feestzitting werd de feestrede gehouden door Prof. Arthur Boon, gewezen studievriend van de jubilaris. Tijdens het banket werd het woord gevoerd door de schrijver Ernest Claes.

De jubilaris begon zijn dankwoord als volgt:

*"De lof, mij toegezwaid, heeft op mij hetzelfde uitwerksel als de regen op mijn eendjes: hij druipt er af! In alle ootmoed leg ik hier de belijdenis af van mijn Vlamingzijn en Kristenzijn. De roepstem van mijn God en de liefde voor mijn volk, hebben mij een kunstenaar gemaakt."*

Voor deze heuglijke dag schreef hij een gedicht:

*Omdat ik deze vreugde ken  
Dat ik zoolang uw priester ben,  
Zij liefste God, geprezen !*

*Ik voel mijn ziele frisch en blij,  
In vollen bloei, in zon, in Mei  
Zoo jong als nooit voordezen.*

*Hoelang zal ik nog priester zijn !  
Hoelang zal nog die zonneschijn  
Mijns leven mij bestralen ?*

*Ik weet het niet, doch elken dag  
dien ik voor u nog leven mag,  
zal ik U rijk betalen !*

Er verschenen nog een drietal boeken en enkele gedichten in "Hooger Streven".

In 1931 werd hij ziek. Hij ging in behandeling te Leuven. In zijn laatste ontroerende prozastuk "Angelpijn" verwoordt hij zijn lijden.

#### ANGELPIJN

Een snoek, den fletschen rug half boven water, snapt bijwijlen smaken naar bovenwaterlucht, 't Arm beest is ziek. Wat zou 't hebben, och arme ? Hij was op jacht, verslond het aas, dat plots, hij wist niet vanwaar, spartelde voor zijn muil. Een snok in de keel en een razende gang naar omhoog. De snoek bijt de lijn af, zwemt weg, zwemt en duizelt. Hij gaapt, hij slikt : pijn ! Hij daalt naar de diepte : pijn ; komt boven : pijn, altijd pijn van dien haak, die bleef steken, dien haak ! Zijn keel zwelt, zijn kieuwen branden. Bloed in zijn oogen. Blind vaart hij rond, hijgend, stuiptrekkend. Hij braakt : pijn ! Lig op den rug, ligt op de zijde, Pijn ! Vuur in den muil ! Hij kan niets meer. ... Half boven water siddert de fletsche rug, en de snakkende muil smeekt om te mogen sterven, om verlost te zijn van die foltering, dàar, in de keel, waar de vischhaak vastzit, vastzit en martelt. Arme visch ! Broeders, er zit een haak in mijn keel.

Op 13 juni 1932 overleed Pastoor Jan Hammenecker aan de gevolgen van keelkanker. Zijn begrafenis was een ware hulde. Zij waren allen aanwezig: zijn geliefde studenten uit Aarschot, vrienden en kunstenaars, mensen uit Mariekerke, Londerzeel en zijn parochianen van Westrode.

Bij zijn overlijden schreef Gerard Walschap:

*"Bij Hammenecker was het dichten iets onontkoombaar  
als ebbe en vloed van zijn Schelde"*

In zijn boek "Colloquia I", gesprekken met God, wijdt Hammenecker een tekst aan Priester-Dichter Hugo Verriest. Hij begint als volgt:

*"Thans wil ik U loven, Heer, om de genade, die Gij gegeven hebt aan Uw Vlaamschen Dienaar Hugo Verriest. " En als slot: " Heer, ik heb plan om rond zijn edel hoofd een schoonen kring te prenten:*

*HIJ BEMINDE ZIJNEN GOD"*

Twee jaar na het overlijden werd op het graf van Pastoor Hammenecker een grafkapel gebouwd. Het idee komt van Gerard Walschap. De grafkapel werd ingewijd door deken Fransen van Londerzeel. De kapel werd overgedragen aan de gemeente door E.H.Jan Hallez. De schrijver Filip de Pillecijn sprak de hulderede uit. Meester Jacobs sprak namens Westrode en Bert Peleman namens de Vlaamse Studenten. Ook een oud-student van Aarschot dankte in naam van het college en de oud-studenten.

De persoonlijke vriend, Jan Hallez, besloot zijn rede op het kerkhof met:

*“ Leeft gij nu, visser, op gloriebanen van de Hemelse zee, en roeit ge uw weeldeschuit aldoor en eeuwig door, terwijl gij vreugdedronken den Heer beziet, en zijn glans omblonken vergeet schier wie gij zijt!*

*Zo rijst dan boven uw graf E.H. Jan Hammenecker, als een schrijn, uw kapel naar uw hart; mij dunkt dat gij moet glimlachen,*

**ZO IS HET GOED, HEEL GOED.**



En op de grafkapel kwam als tekst:

**“HIJ BEMINDE ZIJNEN GOD”**

In het Gezellejaar 1999.

Michel Van den Broeck, 8 juni 1999.

## GERAADPLEEGDE BRONNEN.

1. Jan Hammenecker, Zoo zuiver als een ooge, Veritas, Antwerpen, 1918.
2. “ “ Oorlogsgetijden, H. Wils, Sint-Amands, zj.
3. “ “ Gebeden van het Heilig Hart, Veritas, Antwerpen, 1918.
4. “ “ Voor een ziel, Standaard-Boekhandel, Antwerpen, 1922.
5. “ “ Colloquia I, Het Vlaamsche Land, Antwerpen, 1923.
6. “ “ De Schelde, prozastuk, drukkerij Meeus, Breendonk, 1927.
7. Hooger Streven, tijdschrift van de Kunstkring, Londerzeel, jaargang, 1932.
8. Bloemlezing, Vlaamsche Boekentrale, Antwerpen, 1934.
9. Jos Van Reusel, “Jan Hammenecker,” Van In, Lier, 1946.
10. Heemkundig Jaarboek, uitgave van de vereniging voor heemkunde, Abdij Bornem,(Jan Hammeneckernummer) samengesteld door Paul Servaes. 1977.
11. Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Lannoo, Tielt, 2 delen, 1975.
12. Michel Van den Broeck, “Arthur Meulemans en Jan Hammenecker”, verschenen in het tijdschrift van de heemkring, “Het oude land van Aarschot.” 1984.
13. Roger Aerts, Kanttekeningen bij de studentenbond “Vlaamsche Harten-Vlaamsche Tongen”, een uitgave van de heemkring van Londerzeel,. 1996.
14. Jan Hammeneckerarchief samengesteld door Michel Van den Broeck, Westrode-Wolvertem.



Guido Gezelle



Hugo Verriest



Albrecht Rodenbach



**FORTIS BANK**

**WOLVERTEM, Hoogstraat 1  
MEISE, Boechtstraat 21**

**tel 02-269 00 40  
tel 02-269 08 93**

*„Het is niet eenvoudig om te checken of u voor alles wel op de goede manier verzekerd bent, maar een makelaar die aan uw kant staat wil dat graag samen met u doen.”*



**N.V. ZAKENKANTOOR BOGAERTS**

Boechtstraat 15 - 1860 MEISE

Tel. (02) 269 99 70 - Fax (02) 269 93 17

CDV nr : 13209

**VERZEKEREN AAN DE KANT VAN DE KLANT**



**ERKEND**

**VERZEKERINGS-  
MAKELAAR**

Dit *kwakeitetsmerk* betekent dat we als makelaar ERKEND en ONAFHANKELIJK zijn, en dat we de strenge normen van ETHIEK, EFFICIENCY en OPLEIDING hoog in ons vaandel dragen.